

ВИСНОВОК

Про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Руснак Лесі Володимирівни «Доказування та докази в конституційному судовому процесі (на прикладі України та Німеччини)» на збуття ступеня докторки філософії за спеціальністю 081-Право

1. Обґрунтування теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Роботу присвячено комплексному конституційно-правовому інституту доказування та доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини.

Сучасне конституційне тлумачення виникло як відповідь на кілька десятиліть зневаги до конституційного тексту. В останні роки спостерігається науково-політичний підйом Конституції України, матеріалізований при розробці щільної конституційної теорії та юриспруденції, зорієнтованої на ефективність її норм. Застосування конституційних норм означає розуміння, дослідження смислового змісту мовних висловлювань, що утворюють конституційний текст. Та, коли мова заходить про конституційну герменевтику, ми знаємо, що тлумачення і застосування норм Основного Закону, як правило, мають більший вплив на всі інші норми позитивного права, оскільки Конституція України є вищою нормою і джерелом легітимності всього правового порядку. Тому цінності, вирівняні в перспективі, витягнутій з конституційно-інтерпретаційної діяльності, звичайно, мають тенденцію охоплюватися складністю і набагато більш точною проекцією.

Хоча конституційна природа права на докази визнається, не кожен аспект, пов'язаний з цим правом, може бути захищений конституційним процесом, оскільки існують елементи цього права, які мають правовий захист. Конституційний Суд України визначив, що порушення змісту права на доказування пов'язане з порушенням іншого основоположного права, такого як право на захист у судовому процесі.

Прирівняння права на доказування як основного права визначає, що його порушення передбачає прямий вплив на конституційний і міжнародний порядок. Він також передбачає, що правові норми повинні тлумачитися найбільш сприятливо для ефективності або максимізації права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відповідно до плану наукових досліджень кафедри відповідно до наукової теми кафедри «Судова влада: теоретико-правові засади та нормативно-правове забезпечення організації та діяльності» (державний реєстраційний номер 115U003254) та наукової теми «Процесуальне право: теоретико-правові засади, нормативно-правове забезпечення та перспективні напрямки розвитку» (державний реєстраційний номер 0120U103394) та Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р. №14-10.

Тему дисертації затверджено ухвалою науково-технічної ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у здійсненні правового аналізу закономірностей отримання, вивчення, оцінки та використання доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини.

Визначена мета зумовила постановку та виконання таких завдань:

- досліджено поняття та суть конституційно-судового доказування;
- визначено предмет доказування в конституційному судовому процесі України та Німеччини;
- розкрито та визначено тягар (обов'язок) доказування в конституційному судовому процесі України та Німеччини;
- визначено суб'єктів та способи збору доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини;

- розкрито порядок дослідження доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини;

- визначено порядок оцінки доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини;

- досліджено поняття та властивості доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини;

- здійснено класифікацію видів доказів у конституційному судовому процесі України та Німеччини.

Об'єктом дослідження є конституційно-правові відносини, які виникають у процесі здійснення доказування учасниками конституційного судового процесу України та Німеччини.

Предмет дослідження - доказування та докази в конституційному судовому процесі України та Німеччини.

Методологія дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять сучасні досягнення теорії пізнання. Застосовано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціально-наукових методів, зокрема: діалектичний, за допомогою якого розкривається механізм взаємозв'язку між конституційним судовим процесом та іншими видами юрисдикційного процесу; категоріального аналізу, за результатами якого визначено зміст понять «доказ» і «доказування» у конституційному судовому процесі; емпірично-індуктивний, який застосовувався для визначення впливу на рішення Конституційного Суду України кожного виду доказів на прикладах конкретних справ; юридико-герменевтичний – для розкриття основних передумов тлумачення та застосування доказів у процесі доказування в діяльності Конституційного Суду України.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

2. Формування наукового завдання, нове виконання якого отримано в дисертації.

5. Науково та практичне значення роботи.

Дисертацію Л.В. Руснак присвячено комплексному дослідженню доказової діяльності Конституційного Суду України та Федеративному конституційному суду Німеччини. У цьому контексті зазначимо, що саме докази та правила доказування займають ключове місце у юрисдикційному процесі, у тому числі конституційному. На сьогодні, в українському конституційному судовому процесі теоретичні та практичні питання, пов'язані з доказуванням, практично не врегульовані.

Вищезазначене зумовлює необхідність наукового аналізу правових засад процесу доказування у конституційному судовому процесі України та Німеччини, формування належного методологічно-інструментального забезпечення, окреслення відповідного категоріального апарату та здійснення класифікації дефініцій.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою, та їх новизна.

Дисертаційна робота є першим науковим дослідженням правового виміру феномена доказування у конституційному судовому процесі.

Здійснене дослідження дозволило обґрунтувати та сформулювати низку нових наукових положень і практичних рекомендацій до вдосконалення доказової діяльності суб'єктів конституційного процесі, сформовано доктринальний підхід до розуміння доказу, властивостей доказу та їх класифікацію.

4. Рівень теоретичної підготовки здобувачки, її особистий внесок у розв'язання конкретної наукової проблеми. Рівень обізнаності здобувачки з результатами наукових досліджень інших учених

Здобувачка показала високий рівень теоретичної підготовки. У дисертаційній роботі проведено аналіз і систематизацію наявних публікацій, а також ґрунтовний аналіз судової практики, що стосується теми дисертаційного дослідження. Показано ряд поточних завдань, що стоять перед законотворцем, досягнуто високий рівень обізнаності відповідного законодавства та наукових досліджень інших учених за темою дисертації.

5. Наукове та практичне значення роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретико-методологічні та науково-практичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи можуть бути використані в:

- науково-дослідній сфері - як основа для поглиблення подальших наукових досліджень процедури доказування Конституційним Судом України;
- законодавчій діяльності - як теоретико-правове підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства України шляхом внесення змін і доповнень до нього, розроблення проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення конституційно-правового регулювання та практики застосування Конституційного Суду України у своїй діяльності;
- навчальному процесі - при підготовці навчальних та навчально-методичних посібників з філософії права, теорії держави та права, антропології права, соціології права, а також при викладанні відповідних навчальних дисциплін у закладах вищої освіти.

Результати дослідження також можуть бути використані для ефективного впровадження судової реформи в Україні.

6. Використання результатів роботи.

Подане дисертаційне дослідження Л.В. Руснак містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації для використання в освітньому процесі юридичного факультету, зокрема при викладанні тем:

1. «Інститут конституційної юстиції», «Основи теорії Конституції», «Конституційно-правові відносини», «Конституціоналізм та конституційний лад України» з обов'язкової навчальної дисципліни ОП Право «Конституційне право»;
2. «Предмет доказування в конституційному судовому процесі України», «Суб'єкти та способи збору доказів у конституційному судовому процесі України», «Поняття та властивості доказів у конституційному судовому процесі України», «Тягар доказування в конституційному судовому процесі України» з вибіркової навчальної дисципліни ОПН Право «Доказування в конституційному судочинстві»;

3. «Конституційне судочинство як форма конституційного контролю в правовій державі», «Конституційне судочинство як самостійний вид судочинства», «Правова природа, значення рішень і правових позицій Конституційного Суду України» з вибіркової навчальної дисципліни ОПН Право «Конституційний судовий процес»;

4. «Аналіз юридичних позиції Конституційного Суду України у сфері компетенції органів публічної влади» та «Досвід Конституційних судів країн ЄС щодо вирішення компетенційних спорів» з вибіркової навчальної дисципліни ОПН Право «Проведення у справах про компетенцію».

А також у процесі підготовки навчально-методичних посібників, які можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи студентів і аспірантів.

7. Повнота викладу матеріалів у публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладені у 13 наукових працях, зокрема, у 5 статтях, опублікованих у фахових виданнях України з юридичних наук, а також у 8 тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукові праці у виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Руснак Л. В. Предмет доказування в конституційному судовому процесі. Публічне право. № 1 (37) (2020). С. 182-187
2. Руснак Л. В. Правова природа доказу у міжнародній доктрині конституційного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 72(1). С.95-98.
3. Руснак Л. В. Принципи конституційно-правового доказування. Юридичний науковий електронний журнал. № 11/2022. С. 857-858.
4. Руснак Л. В. Право на докази в процесах конституційних гарантій: міжнародна практика конституційних судів. Держава та регіони. Серія: Право. 2022 р., № 4 (78) С.179-182.

5. Руснак Л. В. Поняття та властивості доказів у доктрині німецького права. Правові новели. № 19/2023. С. 204-207

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати

дисертації:

6. Руснак Л.В. Тягар доказування у Федеральному Конституційному Суді Федеративної Республіки Німеччини та в Конституційному Суді України. Modern engineering and innovative technologies International periodic scientific journal (online). Міжнародний науковий журнал. (Copernicus, GScholar). Karlsruhe, Germany. 2021. N 18. Part 4. С. 80-83. ISSN : 2567-5273

7. Руснак Л.В. Новітні напрями судової реформи в Україні (тези). Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці, Чернівецький національний університет. 24-25 жовтня 2019 р. С.32-33.

8. Руснак Л.В. Предмет доказування в конституційному судовому процесі. Збірник тез III Міжнародної студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання» (23-24 квітня 2020 року). С.168-169.

9. Руснак Л. В. Особливості предмету доказування в конституційному судовому процесі. Щорічна міжнародна науково – практична конференція «Запорізькі правові читання» (19-20 травня 2020 року). С.328-329.

10. Руснак Л.В. Інститут конституційної скарги в Конституційному Суді України та Федеративному Конституційному Суді Німеччини: порівняльний аналіз. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (16 жовтня 2020 року). Чернівці: ЧНУ, 2020. - С.215-217. 198-200.

11. Руснак Л.В. Проблема визначення тягара доказування у конституційному судовому процесі України. Четверті економіко-правові студії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (13 листопада 2020 року). Одеса: Фенікс. С.81-82.

12. Руснак Л.В. Предмет доказування у Федеративному Конституційному Суді Федеративної Республіки Німеччини. Міжнародна науково-практична конференція «Конституційні принципи місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС». Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. 24 квітня 2020 року. С.260-263 267-270.

13. Руснак Л.В. Суб'єкти доказування в конституційному судовому процесі України. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (29 жовтня 2021р.), Чернівці. 2021. С. 329-331

Результати дисертаційної роботи повністю відображені в публікаціях. Постановки задач належить науковому керівнику. Усі результати, включені до дисертації, були отримані автором особисто, проте постійно обговорювалися з науковим керівником.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності дисертаційної роботи (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Unichек) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Апробація матеріалів дисертації

Дисертацію обговорено на засіданнях кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Основні результати наукових досліджень, викладених у дисертаційній роботі, доповідалися автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Серед них: Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (24-25 жовтня 2019 р., Чернівці), III Міжнародна студентська науково-технічна конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання» (23-24 квітня 2020 р.), Щорічна міжнародна науково – практична конференція «Запорізькі правові читання» (19-20 травня 2020 р., Запоріжжя), IV Міжнародна

науково-практична конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (16 жовтня 2020 р., Чернівці), Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених «Четверті економіко-правові студії» (13 листопада 2020 р., Одеса), Міжнародна науково-практична конференція «Конституційні принципи місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС» (24 квітня 2020 р., Харків), V Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (29 жовтня 2021р., Чернівці).

9. Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація Л.В. Руснак є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретну наукову проблему, котра має суттєве значення для конституційно-правової науки та правозастосовної практики. Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, до яких входить вісім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі

знань, з якої вона подається для захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Л.В. Руснак відповідає спеціальності 081 - Право. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

11. Дотримання нормативних вимог до оформлення дисертації

Дисертація Л.В. Руснак «Доказування та докази в конституційному судовому процесі (на прикладі України та Німеччини)» відповідає вимогам, установленим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р.), «Вимогам до

оформлення дисертацій», затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40.

12. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Лесі Володимирівни Руснак ««Доказування та докази в конституційному судовому процесі (на прикладі України та Німеччини)», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08-Право за спеціальність 081-Право за її актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблеми, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р.)

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №2 від 14 вересня 2023 року) дисертацію Лесі Володимирівни Руснак «Доказування та докази в конституційному судовому процесі (на прикладі України та Німеччини)» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08-Право за спеціальність 081-Право.

**Голова засідання
кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
доктор юридичних наук, професор**

Віталій ГОРДЕЄВ

Підпис *Гордєєва В.* засвідчує
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Сирівська Н. С.
"15" вересня 2023

